પ્રવચન નં. ૫૪ શ્લોક – ૬ તા. ૧૦-૮-૭૮ ગુરૂવાર, શ્રાવણ સુદ-૬ સં. ૨૫૦૪

एकत्वे नियतस्य शुद्धनयतो व्याप्तुर्यदस्यात्मनः
पूर्णज्ञानघनस्य दर्शनमिह द्रव्यान्तरेभ्यः पृथक्।
सम्यग्दर्शनमेतदेव नियमादात्मा च तावानयं
तन्मुक्त्वा नवतत्त्वसन्ततिमिमामात्मायमेकोऽस्तु नः।।६।।

'નઃ' નો અર્થ અમને છે. 'નઃ' નો અર્થ નકાર નથી, 'નઃ' નો અર્થ અમને છે, અમને નવતત્ત્વની પરિપાટી છોડીને એક ભગવાન આત્મા પ્રાપ્ત હો. આહાહા ! કેમ કે નવતત્ત્વનો અનાદિ અભ્યાસ એ મિથ્યાત્વ છે. એક સ્વરૂપ જે ચૈતન્ય નિર્વિકલ્પ વસ્તુ માત્ર એને છોડીને નવ પ્રકારનાં તત્ત્વોનો અનુભવ અનાદિનો એ મિથ્યાત્વભાવ છે. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમાં તો કહ્યું છે કે નવતત્ત્વનું શ્રદ્ધાન તે સમ્યગ્દર્શન. એ તો બીજી વાત છે, ત્યાં નવતત્ત્વમાં એકવચન છે. એકરૂપ આત્માને જાણે છે એમાં નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા એમાં ભેગી આવી જાય છે. સ્વનું પૂર્ણ સ્વરૂપ નિર્વિકલ્પ, નિર્વિકલ્પ અભેદ જ્ઞાનઘન વસ્તુ એનો અનુભવ થતાં, સમ્યગ્દર્શન થતાં એમાં બીજા તત્ત્વો નથી એવું અંદર જ્ઞાન થઇને શ્રદ્ધા આવી જાય છે એટલી વાત. ત્યાં એકવચન છે, અને આ નવ તો અનેક પ્રકાર છે. નવનાં અનેક પ્રકારનો અનુભવ તે મિથ્યાત્વ છે. અને નવનો એકપણે જે અભ્યાસ સ્વરૂપ તરફની દૃષ્ટિ થઇને આઠ એમાં નથી એવું જે શ્રદ્ધા સહિત જ્ઞાન થાય, એને નવતત્ત્વની શ્રદ્ધાનું સમ્યગ્દર્શન કહ્યું છે, આરે ! આવી વાતું ભાઈ ! મૂળ વાત એવી કઠણ અપરિચિત અભ્યાસ નહીં.

એટલે અહીં કહે છે. આ આત્મનમ્ શ્લોકાર્થ "આ આત્માને" अस्य आत्मनः આત્માની મોજૂદગી નિર્વિકલ્પ સ્વરૂપ આહાહાહા... એમ સિદ્ધ કર્યું પહેલું अस्य आत्मनः નિર્વિકલ્પ ચૈતન્ય માત્ર પ્રભુ એવો જે આત્મા આહાહા અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો, "अस्य आत्मनः" નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન પ્રભુ. એ અસ્તિથી વાત કરી. અને અન્ય દ્રવ્યથી પૃથક દેખવો એ પરથી નાસ્તિ. આહાહા ! છે ? "अस्य आत्मनम्" આ તો અધ્યાત્મના મંત્રો છે, પ્રભુ ! આ કોઇ સાધારણ વાત કથા વાર્તા નથી. આહા !

ભગવાન આત્મા એ વસ્તુ તરીકે જ્ઞાયકભાવ તરીકે નિર્વિકલ્પ અભેદ સ્વરૂપ તરીકે જે વસ્તુ છે એને "अस्य आत्मनम्" 'આ' આત્મા એમ કહ્યો છે. આહાહા ! એવા આત્માને 'यद् इह द्रव्यान्तरेभ्यः पृथक् दर्शनम्' અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો 'યદ્ ઇહ્' એને એનાં દ્રવ્યાંતરથી અનેરા. આહાહા ! રાગ ને નવતત્ત્વનાં ભેદ પણ અન્ય દ્રવ્ય છે કહે છે. અને તીર્થંકરદેવ, દેવ–ગુરુ એ પણ અન્ય દ્રવ્ય છે, એની શ્રદ્ધાદિ છે, તે પણ અન્ય દ્રવ્ય છે – એ અન્ય द्रव्यान्तरेभ्योः પોતાના દ્રવ્યથી અનેરા દ્રવ્યથી પૃથક. છે ? આહાહાહા ! અન્ય દ્રવ્યથી જુદો એટલે पृथक् दर्शनम् દેખવો એટલે કે શ્રદ્ધવો. આહાહા !

રાગાદિના ભેદો ને નવતત્ત્વનાં જે ભેદો એ બધા પરદ્રવ્ય છે. આહાહાહા ! એનાથી પૃથક ભગવાન આત્મા, 'अस्य आत्मा' પૂર્ણ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન એને અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો.

છે ? એનું નામ સમ્યગ્દર્શન છે. ઝીણી વાત છે ભાઈ. આહાહા ! (શ્રોતાઃ- ગુરુ તો મહાન ઉપકારી છે એને પૃથક તો કેમ કહેવાય ?) એનાથી જુદો, વાણી ને ગુરુદેવ એ અન્ય દ્રવ્ય છે, એ તો અન્ય દ્રવ્ય છે, પણ તેની માન્યતાનો ભાવ જે છે એ પણ રાગ તે અન્ય દ્રવ્ય છે. આહાહાહા !

ભાઈ ! મૂળ ચીજ, અત્યારે તો મુશ્કેલી થઈ પડી લોકોને, સત્ય વાતને ખોટી ઠરાવવી ને ખોટીને સત્ય ઠરાવવી એ. આહાહા ! 'અસ્ય આત્મા નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન જે તત્ત્વ વસ્તુ' એને અનેરા દ્રવ્યો, એનાથી અનેરા દ્રવ્યો, દ્રવ્યાન્તર છે ને ? દ્રવ્યાન્તર એટલે પોતાના દ્રવ્યથી અનેરા દ્રવ્યો. આહાહાહા ! 'અસ્ય આત્મા' એ સ્વદ્રવ્ય થયું અને એને દ્રવ્યાન્તરેભ્યઃ, પોતાથી જેટલા અનેરા પુણ્ય ને પાપ, રાગ ને દયા-દાન કામ ક્રોધ કે દેવ ગુરુ શાસ્ત્ર આદિ કે નવતત્ત્વના ભેદનો ભાવ એ પણ અન્ય દ્રવ્યમાં જાય છે. આહાહા ! છે કે નહીં એમાં જુવો ને ? (શ્રોતાઃ- ઘર છોડીને દૂર દૂરથી અહીં આવીએ છીએ.) કોણે છોડયું છે ઘર ? કોને કહેવું ઘર ? ઘર હતું કે દિ' ન્યાં ? ગ્વાલિયરમાં ઘર છે ? આહાહા ! ઘર તો અહીં "અસ્ય આત્મનમઃ" એ ઘર છે. આહાહા ! ભજનમાં નથી આવ્યું ? અબ હમ કબહુ ન નિજ ઘર આયે "અબ હમ કબહુ ન નિજઘર આયે, પર ઘર ભમત નામ અનેક ધરાયે" મૈં ક્રોધી ને મૈં રાગી ને મૈં પુણ્યવંત મૈં લક્ષ્મીવંત ને મૈં બાયડીવાળો કુટુંબવાળો એવા અનેક નામો અજ્ઞાનપણે ધરાવ્યા, પણ કભી આ નિજઘર ભગવાન અસ્ય આત્મનમઃ જ્યાં અસ્ય આત્મનમ્ઃ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન નિજ ઘર. આહાહાહા ! કહો દેવીલાલજી ! આવું છે કામ, બાપુ શું થાય ?

એનાં જ્ઞાનમાં પહેલો આવો નિર્ણય તો કરે, અનુભવ પછી. આહાહાહા ! એના વિકલ્પ સહિતના નિર્ણયમાં પણ આવું પરમ સત્ય જે દ્રવ્ય કાયમ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન એ અન્ય દ્રવ્યોથી પૃથક છે. એના ભેદોથી પણ એ પૃથક છે. આહાહાહા ! પર્યાયનો ભેદ છે એનાથી પણ અભેદ વસ્તુ પૃથક છે. ભાઈ આ તો વીતરાગ માર્ગ છે બાપુ ! આ કોઈ કલ્પિત આરપારથી કહ્યું એ નથી ભાઈ. આહાહાહા ! અરેરે ! જનમ-મરણ કરીને ચોરાશી લાખ યોનિમાં એક એક યોનિમાં અનંત અવતાર કર્યા, એ અવતારના દુઃખો સાંભળે, આહાહાહા ! દેખનારને રૂદન આવે એવા દુઃખો સહન કર્યાં પ્રભુ, પણ આ વર્તમાન જરી આ માણસપણું મળ્યુંને આ મળ્યુંને આ મળ્યુંને ભૂલી ગયો થઈ રહ્યું. આહાહા ! આહાહા ! ભાઈ ! જનમ-મરણનાં દુઃખો એને મટાડવા હોય તો તેનો એક ઉપાય આ છે કે જે ચીજમાં જનમ મરણ તો નથી, જનમ-મરણના કારણરૂપ ભાવ તો નથી પણ જેના દ્રવ્યમાં વર્તમાન એક સમયની પર્યાય પણ જેમાં નથી. આહાહાહા ! એવું જે સ્વદ્રવ્ય અભેદ નિર્વિકલ્પ એટલે અભેદ, નિર્વિકલ્પ જ્ઞાનઘન, એને અનેરા નવનાં ભેદોથી પણ ભિન્ન પૃથક શ્રદ્ધવો, પૃથક દેખવો એટલે કે શ્રદ્ધવો. આરે ! ભાષા તો ટૂંકી પણ ભાવ બાપા. અરે દુઃખી છે જુઓને, કાલ પરમ દિ' નો સાંભળ્યું ઓલું રીક્ષા પંદર વીસ હજારની રીક્ષા નવી લીધી અને હવે કમાવા માટે બેઠા સાત જણા, છ જણા જુવાન ને એક છોડી, કચ્ચરઘાણ બધું માથે બસ ફરી ગઈ, ચાર ને છોડી તો તરત મરી ગયા બે ને ઈસ્પીતાલમાં લઈ ગયા ત્યાં મરી ગયા. આખી પંદર-વીસ હજારની ગઈ, કમાવા માટે કરી હતી ત્યાં એ પોતે બધાય મરી ગયા એમાં. આ દશા તો જુઓ બાપુ. આહા ! એવા ભવ પ્રભુ અનંતવાર કર્યાં છે

એની વાત નથી. (શ્રોતાઃ– આગળ મોટર હતી ક્યાં ? તે ભવ કર્યા છે) એ મોટર નહોતી તો બીજું હતું બધુંય હતું. એ વખતેય હતાં ભગવાનનાં વખતમાં તો માથે વિમાનો ચાલતા, દેવો આવતા. હવે આવતાને પણ એ. આહાહા ! વિદ્યાધરોના વિમાન હતા, મનુષ્યોનાં હતા. આહાહા ! અરે કળાબાજ બધી ચીજો હતી, નોહતી કાંઈ, ઘણી છે. આહાહા !

અહિંયા કહે છે, એ ભગવાન આત્મા નવતત્ત્વનો જે અનાદિનો જીવની સાથે અજીવ ને પુણ્ય ને પાપને આદિનો સંબંધ એવા નવતત્ત્વનો અનુભવ એ તો મિથ્યાત્વ છે. એ સમ્યગ્દર્શન ગુણ જે ત્રિકાળ છે, એનાથી ઉલટું એ પરિણમન છે. સમ્યગ્દર્શન શ્રદ્ધા નામનો ત્રિકાળી ગુણ આત્મામાં છે, પ્રગટ થાય એ પર્યાય છે તેની. શ્રદ્ધા નામનો ત્રિકાળી ભગવાન આત્મામાં એક ગુણ છે એ ગુણનું મિથ્યાત્વપણે થવું, વિપરીતરૂપે પરિણનમ છે, તેને અહીંયા મિથ્યાત્વ કહે છે. આહાહા ! એ મિથ્યાત્વના ત્યાગ માટે, આહાહાહા ! જે ભ્રમણના ભવનો, ભવનાં ભ્રમણનું કારણ છે, તેવા મિથ્યાત્વના નાશને માટે ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદ પ્રભુ છે, તેને અનેરા દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો. આહાહાહાહાહા ! કહો છોટાલાલજી ! આવું કલકત્તામાં ક્યાંય મળે એવું નથી કયાંય. આહાહા ! (શ્રોતાઃ– ક્યાંય મળે એવું નથી) આવી વસ્તુ છે. શબ્દો થોડા પણ બાપુ શું કહીએ ? આહાહા...

કહે છે કે, મિથ્યાત્વ શ્રદ્ધા નામના ગુણનું વિપરીત જે પરિણમન મિથ્યાત્વ છે, એ અનંતા નરક ને નિગોદના ભવનું બીજડું છે. આહાહા ! ભલે તે કહે છે કે રાગાદિ હો પણ આત્મા રાગથી ને પરથી ભિન્ન છે. આહાહા ! એવો અસ્ય આત્મા, વિદ્યમાન વસ્તુ ભગવાન આત્મા, “આ આત્મા” ‘ઈમામ’ કહે છે આ માણસ આવ્યો એમ કહે છે ને ? આ ભગવાન આત્મા, (શ્રોતાઃ– ‘આ’ એ તો પ્રત્યક્ષ છે.) પ્રત્યક્ષ છે, આ એ પ્રત્યક્ષ છે. આહાહાહા ! ‘અસ્ય આત્માનમ્’ ગજબ છે સંતોની વાણી, દિગંબર મુનિઓની વાણી તો, આહાહાહા ! એની પાસે જગતના વિદ્વાનો બધા પાણી ભરે એવી વાણી છે. આ તે વાત છે. આહાહા ! લોકોને એની કિંમત નથી. સમજાણું કાંઈ ? એક “અસ્ય આત્મા”માં તો આખું તત્ત્વ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘનને બતાવ્યું, અને તે પણ પ્રત્યક્ષ થાય છે એવો એ આત્મા. આહાહાહા ! કેમ કે એનામાં પ્રકાશ નામનો એક ગુણ છે, આહાહા ! એ ગુણનો ગુણ શું ? કે સ્વસંવેદનમાં પ્રત્યક્ષ થવું તે તેનો ગુણ છે. મતિ અને શ્રુત જ્ઞાનમાં આત્મા પ્રત્યક્ષ જણાય, આહાહા ! અને પ્રત્યક્ષ જાણીને જે શ્રદ્ધા થાય, આહાહાહા ! એને અહીંયા મિથ્યાત્વના નાશનું કારણ અને મોક્ષના માર્ગરૂપ કારણ એવું સમ્યગ્દર્શન કહે છે. આહાહાહા !

અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો एतत एव नियमात् सम्यग्दर्शनम: છે ? એતત એવ નિયમાત આહાહા ! તે જ નિયમથી એ તત્ એવ એ જ એમ, એતત્ એવ એટલે એ જ એતત્ એટલે તે જ. આહાહા ! એટલે કે જ્ઞાયક સ્વરૂપ જે ભગવાન નિર્વિકલ્પ પદાર્થ છે તેને પર દ્રવ્યથી પૃથક શ્રદ્ધવો તે જ નિશ્ચયથી સમ્યગ્દર્શન છે. આહાહા ! મોંઘુ તો છે બાપુ. બાકી શું થાય ? માર્ગ આ છે એમ એનો જ્ઞાનમાં નિર્ણય તો કરવો પડશે ને વળી પછી, અનુભવ પછી, પહેલો તો વિકલ્પ સહિત એણે નિર્ણયમાં આમ લેવો પડશે કે આ વસ્તુ છે એ અંદરમાં કોઈ રાગાદિના વિકલ્પથી, નવતત્ત્વના ભેદથી પણ અભેદ નિર્વિકલ્પ ચીજ તદ્દન જુદી છે. ‘એતત્ એવ’ , ‘એતત્ એવ’

“એ” એતત્ એટલે ‘એ’ એવ એટલે ‘જ’ તે જ, તે જ, આહાહા... નિશ્ચયથી સમ્યગ્દર્શન છે. ચીમનભાઈ ! આહાહાહા ! આ ભવના નાશનો આ ઉપાય છે. આહાહાહા ! પ્રથમ એ બીજડું છે, પછી જ્ઞાનીને રાગાદિ હોય, અશુભ રાગેય હોય પણ એનાથી તેનું જ્ઞાન પૃથક કામ કરે છે. આહાહા ! સમજાયું કાંઈ ? તે જ નિયમથી એટલે નિશ્ચયથી, તે નિયમ જ છે. તે નિશ્ચય એને સમ્યગ્દર્શન કહેવું છે. દેવ-ગુરુ શાસ્ત્રની શ્રદ્ધા ને નવતત્ત્વની ભેદવાળી શ્રદ્ધા તે સમ્યગ્દર્શન નહીં. આહાહા ! ધર્મનું પહેલું પગથિયું એ નહીં. આહાહાહા !

પ્રભુ તેં તને કેવી રીતે ઓળખાવ્યો જગત પાસે ? આ હું આબરૂવાળો છું ને, પૈસાવાળો છું, સાંઈઠ વર્ષવાળો, વીસ વર્ષથી આ ધંધો માંડયો એમાંથી મારા બાહુબળે પૈસા ભેગા કર્યા ને આમ તારે દેખાડવું છે બધાને ? આહાહા ! કે તારે તને દેખવો છે ? આહાહા ! મને આટલું આવડયું અને મને આટલું આવડે છે ને એમ તારે દેખાડવું છે ? કે તને, તને જ દેખવો છે ? હેં ? આહાહા ! તે જ આહાહાહા ! ‘એતત્ એવ’ નિયમથી સમ્યગ્દર્શન છે. આહાહાહા ! ત્યારે કોઈ કહે આ તો એક સમ્યગ્દર્શનની જ વાત થઈ. એમાં આવે છે ને એમાં, મોક્ષમાર્ગ તો દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણ છે. આ કળશના અર્થમાં આવે છે. મોક્ષમાર્ગ તો ત્રણ છે, અને અહીંયા તો તમે એક સમ્યગ્દર્શનની વાત અનુભવની કરો છો. શું કીધું ? મોક્ષમાર્ગ તો સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણ છે, અને તમે અહીં એક માર્ગ પૂર્ણાનંદનો નાથ એને સમ્યગ્દર્શનને જ્ઞાન કરીને તેને મોક્ષમાર્ગ કહો છો તો બાપુ ! ભગવાન ! તારી મહિમા સાંભળ નાથ ! તું પૂર્ણાનંદનો નાથ છો એની દૃષ્ટિ થઈ ત્યાં જ્ઞાન થયું એનું સ્વરૂપનું આચરણ પણ ભેગું છે. આહાહા ! હીરાભાઈ ! આવી વાતું છે. (શ્રોતાઃ- એ તો અંદરની વાત થઈ ને ક્રિયાની વાતો તો કાંઈ આવી નહિ) ક્રિયાની કીધી ને ? ક્રિયાનો ભૂકો ઉડાડયોને ! રાગની ક્રિયા થઈ એ પરદ્રવ્ય છે, એનાથી ભિન્ન છે. દયા-દાન-વ્રત ભક્તિનાં પરિણામ, બ્રહ્મચર્યના પરિણામ, શરીરથી બ્રહ્મચર્ય પાળવું ને આ ને તે, એ બધો રાગ તે પરદ્રવ્ય છે, એ સ્વદ્રવ્યમાં નથી, એ સ્વદ્રવ્ય સ્વપણે છે ને પર દ્રવ્યપણે નથી. આહાહાહા ! આવી વાતું કઠણ બહુ બાપુ ! બહારના બધા પીળા લીલા ધોળા આમ દેખાય બધા એમાં પચીસ પચાસ લાખ રૂપિયા ને કરોડ બે કરોડ રૂપિયા થયા હોય. આહાહા ! (શ્રોતાઃ- રૂપિયા વગર નહીં ચાલે) રૂપિયા વિના, સ્વદ્રવ્યે પર દ્રવ્યના અભાવથી જ ચલાવ્યું છે. શું કીધું ? એ દસની સાલમાં પ્રશ્ન થયો હતો બોટાદ, નટુભાઈ હતા નાગરભાઈના મોટાભાઈ એ સ્વામીનારાયણ(પંથના) હતા. ને આ હતા નાગરભાઈ પણ પછી તો બધા પ્રેમમાં આવતા. દસની સાલમાં મ્યુનીસીપાલીટીમાં વ્યાખ્યાન ચાલતું હતું. એમાં એણે એ પ્રશ્ન કર્યો હતો વ્યાખ્યાનમાં મહારાજ ! પણ કાંઈ પૈસા વિના ચાલે છે આ શાક લાવવું. ભાઈ ! તમે એક વાર આ વાત સાંભળો, આમ સ્વામીનારાયણ પાળતા પણ પછી તો આની કોર પ્રેમ થઈ ગયો વાત વાતમાં કુટુંબને બધાને અત્યારે તો બધાને પ્રેમ છે, આનીકોર એના નાનાભાઈ તો અહીં જ રહેતાં.

ભાઈ ! આ આંગળી એ આ આંગળી વિના ચલાવ્યું છે. આના અભાવથી આ વસ્તુ છે. આના ભાવથી છે ને આ બધાના અભાવથી છે. એમ આત્મા પોતે પોતાનો અંદર ભાવ, સ્વથી કર્યો છે ને પરના અભાવથી કર્યો છે. (શ્રોતાઃ- એ તો રીત બતાવી પણ એને અમલમાં કેમ

મૂકવો) અમલમાં મૂકવો અંદરમાં શ્રદ્ધા જ્ઞાન કરવી તે. સ્વદ્રવ્યમાં પર દ્રવ્યના અભાવથી સ્વ દ્રવ્ય ટકી રહ્યું છે. અરે જેનામાં એક સમયની પર્યાય પણ નથી, એવું દ્રવ્ય સ્વથી ટકી રહ્યું છે. એને પર્યાય છે માટે એ દ્રવ્ય ટકી રહ્યું છે એમ પણ જ્યાં નથી. આહાહાહા ! આવી વાત !

(શ્રોતાઃ– ક્યાંય છે નહીં) આહાહાહા ! એ બાપુ અહીં તો ધોળા–ધોળા પીળા ફરે આમ શરીર આમ પૈસા ને આબરૂ ને પચાસ પચાસ સાંઈઠ વર્ષની ઉંમરૂ થઈ હોયને જાણે ઘણું કર્યુ હોય એમ આમ ધંધા કર્યાં ને અમે આમ કર્યા ધૂળેય કર્યા નથી, કર્યા છે બધા પાપના નર્કમાં જવાના છે. કર્યાં છે એ નરકમાં ને નિગોદ જવાના છે બધા. એય, તમારો આવ્યો છે ને ? ભત્રીજો ફકિરચંદ ! આહાહા ! પર વિના ચાલતું નથી એમ જે કહેનાર છે, એને પરમાત્માનો એવો પોકાર છે કે પરના અભાવથી જ તું નભાવી રહ્યો છો તું. પર વિના જ તેં ચલાવ્યું છે. આહાહાહાહા ! તું જે સ્વપણે છો એ પરપણે અભાવરૂપે જ તેં નભાવ્યું છે તારું. પરની હૈયાતીથી તેં તારું નભાવ્યું છે એમ નથી ધનાલાલજી !

(શ્રોતાઃ– રૂપિયા રોજ શાક લાવવા જોઈએ કે નહીં ?) કોણ શાક લાવે ને કોણ દે. આહાહા ! શાક તો છોકરાઓનેય મળે છે નાના બાળકને કયાં એની પાસે પૈસા છે ? આહાહા ! પણ એ તો અભાવ સ્વરૂપ છે. શાક અને પૈસાના ભાવમાં આત્મા નથી અને પોતાના ભાવમાં એ નથી. આહાહા !

અરે એને કયાં ખબર છે પોતાની. તત્ત્વ સપ્ત ભંગીમાં પહેલી ભંગી એ છે સ્વપણે છે ને પરપણે નથી. આહાહાહા ! પરપણે નથી તે રીતે જ એણે નભાવ્યું છે, પર છે માટે પરપણે પોતે પણ છે એમ નથી. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? વાત ફેર છે બધો બાપુ ખબર છે ને અમે તો દુનિયા બધી જાણી છે આખી, અબજોપતિથી માંડી ને રાંક ગરીબ માણસને જોયા છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! (શ્રોતાઃ– વકિલાત થઈ ?) વકીલાતેય આ જાતની ધંધાની કરી હતી દુકાનમાં, પાંચ વર્ષ દુકાન ચલાવી હતી. ૧૭ વર્ષની ઉંમરથી ૨૨ વર્ષ, પણ એ તો ૬૬ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. કાલે અમારે આવ્યા પાલેજવાળા આવ્યા'તા. શ્વેતામ્બર હતા ગયા હશે કાંઈક હશે, પાલીતાણા. પાલેજ ને મિયાંગામ, બેય ગામવાળા આવ્યા હતાં. અમને તો આળખે ને અમારી દુકાન ત્યાં હતી ને. હજી દુકાન છે ને હજી અમારે કુંવરજીભાઈની અમારા ભાગીદાર હતા ફઈના દિકરા ને એની દુકાન છે, મોટી દુકાન છે, ત્રણ છોકરા છે, પાંત્રીસ ચાલીસ લાખ રૂપિયા છે ત્રણ ચાર લાખની પેદાશ છે. ધૂળની પેદાશ છે રખડી મરવાના છે બધા. આહાહા ! એ દુકાનમાં હું હતો મારી પિતાજીની દુકાન હતી. થડામાં હું બેસતો, ભાગીદાર નો હોય ત્યારે હું બેસતો, ભાગીદાર હોય તો હું મારું અંદરમાં વાંચન કરતો. હું તો પહેલેથી ૧૮ વર્ષની ઉંમર હતી શ્વેતામ્બરનાં શાસ્ત્રો સ્થાનકવાસી હતા ને શ્વેતાંબરના શાસ્ત્રો વાંચતો. ઘરની દુકાન સ્વતંત્ર હતી. અરેરે ! એ સ્વતંત્ર નહીં બાપુ.

સ્વતંત્ર તો ભગવાન અહીં જે નિર્વિકલ્પ વસ્તુ અભેદ છે જે એ સ્વતંત્ર છે. આહાહાહા ! અને એનામાં પ્રભુત્વ નામનો એક ગુણ છે, ભગવાન આત્મામાં ધ્રુવ નિત્ય. આહાહાહા ! એને પર દ્રવ્યથી પૃથક માનતાં, એની માન્યતામાં પ્રભુત્વ ગુણની પર્યાય પણ આવે. આહાહાહાહા ! એ સમ્યગ્દર્શનમાં શ્રદ્ધા ગુણની પર્યાય, એમાં પ્રભુત્વગુણની પર્યાય પણ અંદર આવે, અનંતી

અનંતી પર્યાયોનો પિંડ તે અંદર સમ્યગ્દર્શન. આહાહાહા ! એ સમ્યગ્દર્શનમાં ઈશ્વરતા્ આવી મારી સ્વતંત્ર દશા હું સ્વતંત્રપણે માનનારો મારી પર્યાય પણ સ્વતંત્ર છે. કોઈની અપેક્ષાથી નથી, મારી પર્યાયને કોઈ હેતુ નથી માટે ઉત્પન્ન થઈ છે. આહાહા ! એ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય તે સમયે પરની અપેક્ષા રાખ્યા વિના, ફકત સ્વદ્રવ્યનાં લક્ષમાં હતું એટલું, એ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયને પરની કોઈ અપેક્ષા નથી કે આ વ્યવહાર હતો ને દેવ-ગુરુ માન્યા માટે સમ્યગ્દર્શન થયું, એથી અન્ય દ્રવ્યથી પૃથક કહ્યું છે. અન્ય દ્રવ્યની સહાય અને નિમિત્તથી થાય છે, એમ છે નહીં કાંઈ. આહાહાહા !

કેવો છે આત્મા ? પોતાના ગુણ પર્યાયોમાં વ્યાપનારો છે. શું કહે છે ઈ ? સમુચ્ચય વાત છે હજી પહેલી. છે આત્મા જે વસ્તુ એ પોતાના ગુણો ને પોતાની વિકારી અવિકારી પર્યાય એમાં વ્યાપનારો છે. એટલું જ, અસ્તિત્વ હજી તો સિદ્ધ કરે છે. એમાંથી શુદ્ધનયે ભિન્ન બતાવ્યો એમ કહે છે. શું કહ્યું એ ? કે વસ્તુ જે છે ભગવાન આત્મા એના જેટલા ગુણો છે અને જેટલી એની પર્યાય છે વિકારી કે અવિકારી, એ દ્રવ્ય પોતે ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે, પરમાં નહીં, પરમાં નહીં, પરને લઈને નહીં. પોતાના ગુણો જે ધ્રુવ ત્રિકાળ અને વર્તમાન પ્રગટ થતી પર્યાય વિકૃત કે અવિકૃત એનાથી ગુણ પર્યાયમાં જ તે રહેલો છે વસ્તુ તરીકે.

હજી વિષય તરીકે શુદ્ધનયનો એ પછી બતાવે છે, આ તો એ વસ્તુ આવી છે કે જેને પરમાં વ્યાપવું તો છે નહીં, પરથી પોતામાં વ્યાપવું એવું છે નહિ. આહાહાહા ! એટલે ? વિકારી અવસ્થાપણે આત્મા પરિણમે છે. વ્યાપક એ પોતાથી પરિણમે છે. એને કોઈ બીજી ચીજ છે માટે વિકારીપણે પરિણમે છે એમ નથી. આહાહાહા ! એ પોતે જ ગુણ પર્યાયમાં પરિણમનારો વસ્તુ ભગવાન. આહાહાહા ! ભલે વિકારપણે પરિણમે પણ પોતે, દ્રવ્ય પોતે, દ્રવ્ય પોતે ગુણને પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે. એમાં કોઈ અન્ય દ્રવ્ય વ્યાપ્યું છે, આવ્યું છે, પ્રસર્યું છે (એમ નથી.). આહાહા ! બાપુ મારગડા વીતરાગના ! આહાહાહા ! જુદી જાત છે ભાઈ. આહાહા ! એને પહેલો પર દ્રવ્યથી જુદો બતાવ્યો. અહીં તો હજી, ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપે છે, એમાં, હજી તો વિકારમાં વ્યાપે છે ગુણમાં રહે છે, એમ બતાવ્યું. એના સિવાયના બીજા પર દ્રવ્યો છે, એમાં એ વ્યાપતો નથી એટલું અહીંયા સિદ્ધ કર્યું.

હવે અહીંયા પરમાર્થ બતાવવા આહાહા... પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપનારો, વળી કેવો છે ? એમાંથી જે ભગવાન આત્મા વસ્તુ છે એના ત્રિકાળી ગુણોમાં રહે છે. અને એની વર્તમાન પર્યાયમાં છે. એટલી વાત સિધ્ધ કરી. હજી સમ્યગ્દર્શન ને ઈ પછી કહેશે.

હવે તેને શુદ્ધનયથી એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. આહાહાહા ! એ વસ્તુ પોતે ત્રિકાળી ગુણમાં ને વર્તમાન પર્યાયમાં રહેલો છે વ્યાપેલો છે, પ્રસરેલો છે ગુણ પર્યાયપણે થયેલો છે, એવા આત્માને શુદ્ધનયથી એટલે નિર્વિકલ્પ વસ્તુની દૃષ્ટિથી જોઈએ તો, આહાહા.... એકપણામાં વ્યાપનારો છે. નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. એકરૂપ ત્રિકાળ છે. એના ગુણના પર્યાયનાં ભેદો પણ જેમાંથી નીકળી ગયા (છે). આહાહાહા ! આવી વાત છે.

બે વાત કરી કે એક તો અનેરા દ્રવ્યથી ભિન્ન છે એ તો વસ્તુનું સ્વરૂપ પહેલું સમ્યગ્દર્શનનો વિષય બતાવ્યો. પણ છતાં એ વસ્તુ છે, એ પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલી છે. એ વસ્તુ ભલે

કર્મનાં નિમિત્તનાં સંબંધે વિકારી પર્યાય પોતાથી થઈ ને તેમાં એ વ્યાપેલો છે. એટલું તો એનું દ્રવ્ય અને પર્યાયનું પરથી ભિન્નપણું એટલું સિદ્ધ કર્યું. હજી હવે એમાંથી જે ગુણ ને પર્યાયમાં વ્યાપેલો રહેલો ભેદમાં છે, તેને "शुद्धनयत: एकत्वे नियतस्य" શુદ્ધનયથી એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. આહાહાહા ! પણ એને ભેદના ભાવથી ભિન્ન, એકપણું ત્રિકાળી છે તેને શુદ્ધનયથી એકપણે બતાવ્યો છે. સમજાણું કાંઈ ? આવી ચીજ છે, દેવીલાલજી !

પર દ્રવ્ય તો બીજી ચીજ છે ઉપસ્થિત છે એટલું છે. અને પોતે પોતાના અનંત ગુણોમાં અને એની પર્યાયમાં નૈમિત્તિક વિકારી દશા, એમાં એ પોતે વ્યાપેલો છે, રહેલો છે. એનું આખું સ્વરૂપ આ રીતે કહ્યું. સમજાણું કાંઈ ? હવે એમાંથી આહાહાહા.... નિર્વિકલ્પ એકરૂપ વસ્તુ શુદ્ધનયે જે બતાવી છે, તેમાં આ ભેદો છે નહીં. (શ્રોતાઃ– દ્રવ્ય–ગુણ–પર્યાય અને બધાં ભેદ એકમેકમાં હશે.) ત્રણ એ કીધુંને. એટલી વસ્તુ છે એટલું. હવે એ શુદ્ધનયનો વિષય શું ? એ ત્રણ નહીં. એ તો એક ચીજ બતાવી કે આ વસ્તુ જગતથી નિરાળી, પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલી બસ એટલું. હવે એમાં શુદ્ધનય તે નિર્વિકલ્પ ચીજ શું ? આવા પ્રકારમાં રહેલો હોવા છતાં, નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન સ્વરૂપ જે છે તે એકરૂપ છે, તે એ વસ્તુ છે. આહાહાહા !

બાપુ ! આ તો અલૌકિક માર્ગ છે આ તો અપૂર્વ વાતો છે. પૂર્વે કોઈ દિ' સાંભળી નથી, અને સાંભળી હોય તો બેઠી નથી એને. આહાહાહા ! સાંભળી નથી એમ જ કીધું છે, ચોથી ગાથામાં રાગથી પૃથક પ્રભુ છે તે વાત તેં સાંભળી નથી. આહાહા ! એ દયા–દાન–વ્રત ને ભક્તિ ને પૂજા ને જાત્રાનો ભાવ રાગ છે એ તો, એમાં એ વ્યાપેલો છે એ પર્યાયથી, વસ્તુ તરીકે જોઈએ તો તેનાથી તે ભિન્ન છે. આહાહા ! એની વસ્તુ તરીકે જોઈએ તો તે એની પર્યાયમાં રાગ છે. પણ હવે જ્યારે વસ્તુ અખંડ જોઈએ તો, નિર્વિકલ્પ વસ્તુમાં તે ગુણના ભેદો ને પર્યાયના ભેદો નિર્વિકલ્પ અભેદમાં એ નથી. એ શુદ્ધનયનો વિષય નિર્વિકલ્પ ચીજ છે એકલી. આહાહાહા ! જે "અસ્ય આત્મનમ્" કહ્યું હતું તે. આહાહા ! કેવળીઓનાં વિરહ પડયા પણ કેવળીની વાણી સંતોએ રાખી છે. એ વાણીનો ભાવ સમજવો બહુ અલૌકિક વાત છે. વાણી તો જડ એ તો નહીં કહે કે મારું આ સ્વરૂપ છે, એમ કહેશે વાણી ? આહાહા !

અહીં કહે છે, પ્રભુ એકવાર સાંભળ. બે અસ્તિત્વ સિદ્ધ કર્યાં. એક તો તું પોતે ગુણ ને પર્યાયમાં વ્યાપેલો છે, એવો પણ તું છો. હવે એમાંથી પરથી તો જુદો, પરમાં તો વ્યાપેલો નથી ને પરથી તું તારામાં વ્યાપેલો છે એમેય નથી. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! મિથ્યાત્વ અને રાગ–દ્વેષનાં પર્યાયમાં પરિણમેલો વ્યાપેલો. આહાહા ! તું એમાં આવ્યો છો, વ્યાપેલો તું છો. હવે એમાંથી અભેદ વસ્તુ જે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય, શુદ્ધનયનો વિષય, ઓલો તો પ્રમાણનો વિષય કીધો પણ હવે એમાંથી જે પ્રમાણ છે તે પૂજ્ય નથી. એમાં નિશ્ચયનય તે પૂજ્ય છે. એ નિશ્ચય નયનો વિષય તો નિર્વિકલ્પ વસ્તુ માત્ર પોતે, એમાં ગુણી આ ને ગુણ આ એવો ભેદ પણ જેમાં નથી. બાપુ આ તો માર્ગ છે, આ કાંઈ વાણિયાવેડા નથી કે આ થોડા બહારમાં થઈ ગયા મોટા શેઠીયા થઈ ગયાને થઈ ગયા આ, એ શેઠ ? નાણાવટીપણું હલાવ્યું ને આમ કર્યું ને તેમ કર્યું મોઢા આગળ, આહાહા... નોકરો પચીસ પચાસ આને, આને ધૂળમાંય નથી બાપા ! ભાઈ ! બધાં ભૂતાવળ છે. (શ્રોતાઃ– ધૂળમાં નથી પણ પૈસામાં છે.) પૈસા ધૂળ નથી તો શું છે ઈ ?

માટીના પિંડલા છે પૃથ્વીકાય છે. આહાહા !

એકેન્દ્રિય, બેઇન્દ્રિય, ત્રણ ઇન્દ્રિયપણું એ વ્યવહારનયે છે. પૈસાવાળાપણું તો એનામાં વ્યવહારનયેય નથી. એ તો અસદ્‌ભૂતનયથી માને છે, માને. આ તો એનામાં છે. એકેન્દ્રિય, બે ઇન્દ્રિયપણું, છતાં એ જીવ નથી. જીવ તો અંદર જ્ઞાનસ્વરૂપ તે જીવ છે. કારણકે એકેન્દ્રિયપણું જો જીવ સ્વરૂપ હોય તો કાયમ રહેવું જોઈએ. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! એકેન્દ્રિય, બેઇન્દ્રિય, ત્રણઇન્દ્રિય, ચોરેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, માણસ, દેવ, ઢોર નારકી, આહાહા... એ કાંઈ જીવ નથી, પર્યાયમાં છે. પણ એ જીવ નથી. જીવ તો એકલો જ્ઞાનસ્વરૂપ છે તે જીવ છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલો છે, છતાં હવે શુદ્ધનયથી એકત્વ નિયતસ્ય-શુદ્ધનયથી તો એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. આહાહાહા ! ભૂતાર્થનયથી ત્રિકાળી સત્ય વસ્તુને દેખનાર જાણનારના નયથી તે તો ત્રિકાળી એકરૂપ છે તેમ પ્રસિદ્ધ કરાવ્યું છે. આહાહા ! વાત એવી છે ભાઈ ! આ કાંઈ વાદ-વિવાદ એમાં શાસ્ત્રના મોટા ભણેલા પંડિત હોય ને તો આ વાત બેસેને એવું આંહી છે નહીં. (શ્રોતાઃ- આ તો, વાદ-વિવાદ કરવાની નિયમસારમાં ના પાડી છે) આહાહા ! નિયમસારમાં તો ના જ પાડી છે બાપુ ! જ્ઞાનનિધિને પામીને એકલો ખાજે. સ્વસમય ને પરસમયમાં વાદ ન કરીશ બાપુ એવી કોઈ ચીજ છે. એવી એ કોઈ ચીજ છે કે એને હવે અનેક અપેક્ષાથી જોતાં વ્યવહારની વાતો વીતરાગે કરી છે, એ પણ સંસારનું કારણ છે હવે તું શી રીતે (નક્કી કરીશ ભાઈ). આહાહાહા !

અહીંયા તો ભગવાન આત્મા એક તો એ સિદ્ધ કરે છે, કે એ આત્મા છે એ પ્રમાણ આખું દ્રવ્ય ને પર્યાય એ શરીરમાં વ્યાપેલું નથી, કર્મમાં વ્યાપેલું નથી, પરદ્રવ્યમાં વ્યાપેલું નથી, એ વ્યાપ્યું હોય તો તેના ગુણ અને પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે બસ આટલું, સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! હવે એને પર દ્રવ્યમાં વ્યાપેલું નથી અને પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે એ તો પ્રમાણનો વિષય થયો, પણ હવે શુદ્ધનયનો વિષય એને એમાંથી બતાવવો છે. આહાહા ! એકરૂપ નિર્વિકલ્પ વસ્તુ જે શુદ્ધનયનો વિષય છે, જે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનનો વિષય દ્રવ્ય ને ગુણ, પર્યાયમાં વ્યાપેલું દ્રવ્ય એ વિષય એનો છે જ નહીં. (શ્રોતાઃ- એ પ્રમાણનું દ્રવ્ય છે.) આહાહાહા ! પોતાના ગુણમાં પર્યાયમાં વ્યાપેલો છતાં શુદ્ધનયથી એકપણામાં, 'શુદ્ધનયતઃ એકત્વે નિયતસ્ય' નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘનને એણે બતાવ્યો શુદ્ધનયે. ગુણ ને પર્યાયમાં વ્યાપેલો એ વસ્તુનું પ્રમાણ છે, પણ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય ને શુદ્ધનયથી એને જોતાં, એકરૂપે એ વસ્તુ છે. સમજાણું કાંઈ ? આવી વાતું. ઉપદેશ સાંભળવો કઠણ પડે અને આ તે ક્યાંનો હશે ઉપદેશ ભગવાનનો હશે ? આ તે ? અરે બાપુ એણે સાંભળ્યો નથી ભાઈ ! વીતરાગ જિનેશ્વરદેવ એનો ઉપદેશ કેવો છે ભાઈ, એ તો અલૌકિક વાત છે. આહાહા !

શુદ્ધનયથી એકપણામાં વ્યાપેલો છે. વળી કેવો છે એ તો સમુચ્ચય કીધું, હવે કેવો છે ? 'पूर्ण-ज्ञान घनस्य' પૂર્ણજ્ઞાનઘન છે. એકપણે નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો પણ હજી શું એ ચીજ છે ત્યારે ? કે પૂર્ણ જ્ઞાનઘન છે. પૂર્ણજ્ઞાનનો પૂંજ છે, એકલો અભેદ એની સાથે અનંતા ગુણો સાથે લેવા જ્ઞાનની પ્રધાનતાથી વાત કરી છે. પૂર્ણ જ્ઞાન, પર્યાયેય નહીં. આહાહા ! પૂર્ણજ્ઞાન પૂર્ણજ્ઞાન

પૂર્ણજ્ઞાન જેમ પૂનમનો ચંદ્રમા, પૂનમનો પૂર્ણ ચંદ્રમાં, પૂનમ કેમ કહે છે સાંભળ્યું ? પૂનમ પૂરો ચંદ્ર, પૂરો પ્રગટયો છે, માટે પૂનમ કહે છે. પૂનમમાં માસ પૂર્ણ થાય છે, ને અમાસમાં માસ અર્ધમાસ થાય છે. અમાસ અર્ધમાસ. અહીં કાઠીયાવાડમાં બીજો રિવાજ છે. સુદ–૧ મી શરૂ કરે છે. સિદ્ધાંત તો વદ એકમથી શરૂ કરે છે. પહેલી વદ ને પછી સુદ– કેમકે પંદર દિવસે તો અમાસ આવે એ તો અર્ધમાસ થયો અને પૂર્ણમાં પૂરણ પુનમ, ચંદ્ર પણ પુરણ થઈ ગયો ત્યાં, સોળ કળાએ ખીલી નીકળ્યો છે. એક કળા તો સદાય એની ખુલ્લી જ હોય છે. સમજાણું ? આહાહા ! બીજે ત્રણ કળા હોય છે. એકમે બે, બીજે ત્રણ, પૂનમે પૂર્ણ, એમ ભગવાન આત્મા વસ્તુ તરીકે પૂર્ણ વિજ્ઞાનઘન છે. જેમાં અપૂર્ણતા નથી, વિપરીતતા નથી, અશુદ્ધતા નથી, અલ્પતા નથી. આહા ! દરેક શબ્દોમાં વાચ્ય છે, એ એને જાણવું જોશે ભાઈ ! આ કોઈ વિદ્વત્તાનો વિષય નથી. વિદ્વાનોનો કે બીજાને સમજાવી શકીએ માટે આવો બાપુ એ નથી આ ચીજ તો કોઈ અલૌકિક છે. આહાહા !

એ પૂર્ણ જ્ઞાનઘન શબ્દે એક જ જ્ઞાનને પૂર્ણ લીધું પણ એની સાથે અનંતાગુણો પૂર્ણરૂપ છે, એકરૂપ છે એવો એ ભગવાન છે. સમજાણું કાંઈ ? “तावान अयं आत्मा्” તાવાન જેટલું સમ્યગ્દર્શન તેટલો આત્મા છે. આહાહા ! પૂર્ણ વસ્તુ છે. તેની પ્રતીત થઈ અનુભવમાં તે એ તો વસ્તુ જ પૂર્ણ છે તે પ્રમાણે. આહાહા ! જે અનાદિથી કર્મચેતના, કર્મચેતના ને કર્મફળચેતનાનું જે વેદન હતું એ મિથ્યાત્વ હતું. સમજાણું કાંઈ ? રાગ ને રાગનું ફળ એનું જે વેદન એકાંતે દુઃખી ને દુઃખનું વેદન હતું. સમ્યગ્દર્શન થતાં એને જ્ઞાન ચેતના પ્રગટી. આહાહાહા ! તેથી તે આનંદનાં વેદનમાં આવ્યો હવે. આવી શરતો માળા ! સમજાણું કાંઈ ?

એતત્ સમ્યગ્દર્શન. આહાહા ! પૂર્ણાનંદના નાથનું જ્યાં દર્શન થયું અને તેની સાથે જ્ઞાન થયું, અને તેની સાથે આનંદનું વેદન. આહાહાહાહા ! એટલે ચારિત્ર આવશે હારે. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? કર્મ ચેતના, કર્મફળ ચેતનાનું અનાદિથી અજ્ઞાનીને વેદન છે. આત્માનું જ્ઞાનચેતનાનું વેદન છે જ નહીં. આહાહા ! એથી જ્યાં પૂર્ણ જ્ઞાનઘન છે, એવું જ્યાં ભાન થયું તેની પર્યાયમાં જ્ઞાનચેતના, શાંતિના આનંદના વેદનવાળી ચેતના પ્રગટી. આહાહા ! એકલા દુઃખનું વેદન હતું મિથ્યાત્વમાં, એ પૂર્ણજ્ઞાનઘન છે એવું જ્યાં સમ્યગ્દર્શન તેને આશ્રયે થયું તેમાં જ્ઞાનચેતના, જે જ્ઞાન, જ્ઞાનમાં એકાગ્રતા થઈ, તેના સાથે તેને આનંદનું વેદન થયું, એટલે આ દર્શનમાં ત્રણેય આવી ગયા, એમ મારું કહેવું છે. સમજાણું કાંઈ ?

સમ્યગ્દર્શન પૂર્ણની પ્રતીતિ, પૂર્ણનું જ્ઞાનને, પૂર્ણના જ્ઞાનની સાથે વેદન. આહાહા ! (શ્રોતાઃ– સર્વ ગુણાંશ તે સમક્તિ) સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત પણ આ તો ત્રણનું અત્યારે તો કામ છે ને સમ્યગ્દર્શનમાં એ પ્રશ્ન છે ને આનો અત્યારે એમ કે તમે સમ્યગ્દર્શનની વાત કરો છો ને મોક્ષમાર્ગ તો ત્રણ છે. વાત સાચી બાપુ અમે ત્રણની ના નથી પાડતાં. આહાહા ! પૂર્ણ જ્ઞાનઘન પ્રભુ અતીન્દ્રિય આનંદથી પૂર્ણ ઘન પ્રભુ આ તો જ્ઞાનથી પૂર્ણ કીધું, પણ એવા અતીન્દ્રિય આનંદથી પૂર્ણ ઘન પ્રભુ, અતીન્દ્રિય પ્રભુત્વ શક્તિથી પૂર્ણઘન પ્રભુ, એવી અનંત શક્તિથી પૂર્ણ વસ્તુ પ્રભુ. આહાહા ! ભાઈ એનું સમ્યગ્દર્શન ને જ્ઞાન થતાં ચેતના પણ પલટી ગઈ, જે કર્મ ચેતના ને કર્મફળ ચેતના હતી, એ જ્ઞાનચેતના થઈ ગઈ. વેદન પલટી ગયું.

સમજાણું કાંઈ ? ભલે થોડો હજી રાગ છે, એને વેદન છે પણ એ ગૌણપણે ગણવામાં આવ્યું. જ્ઞાનની પર્યાયથી જોવું હોય તો બેય હારે છે. આનંદનું વેદન પણ છે અને સાધક છે માટે રાગનું પણ હજી વેદન છે, જ્ઞાનથી જોઈએ ત્યારે એમ કહે. દર્શનની પ્રધાનતાથી કથન આવે ત્યારે એને આનંદનું વેદન મુખ્યપણે છે તેમ કહેવાય. આહાહાહા ! એટલો જ એ આત્મા છે. જોયું પાછું, સમ્યગ્દર્શનમાં આખો આત્મા આવ્યો છે. સમ્યગ્દર્શન છે તે આખો આત્મા છે. વિશેષ વાત કહેવાશે. (શ્રોતાઃ– પ્રમાણવચન ગુરુદેવ)